

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 29րդ տարեշրջանի (1913 թվական) բաժնորդացինք է 20 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻԿ: Ամսական բաժնորդացինք է 2 ֆրանկ. թիւերի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ: Նամակ կամ դրամ զրկել այն հասցեով:
M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԻԹ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 22

1913 ԴԵՅՏԵՆ ԳԵՐ 31 ԴԶ
(Հ. Տ. 1913 թվականի 18)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր է վերագործունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 թիւակ գիրը 1 սանդղիմ կարժէ. 1 գլխակիրը 2 սանդղիմ:
Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՂԱՆ ԴԱԿԱԹԻՒՆ

Ազգ. — 7. Փորթուգալեանի յաբելանգը. — Հայաստանի բարեկեցութեանը. — Ֆրանսիայի վարչապետ Է. արտաքին գործերի նախարար Տ. Տոմբրիի ճառը արտաքին քաղաքականութեան մասին. — Տեղական. — Թիւրքական լուրեր. — Պայքանեան լուրեր. — Ծանուցումներ:

ԱԶԳ

Եթէ կան այնպիսի անձեր որոնք կը հաճին Սրբազան ծախել հատուկ իրենց խանութի մէջ կամ գաղթականներին պանդոկները շրջելով թող դիմեն խմբագրութեան գրասենեակը (17, Place Alexandre-Labadié) ու իրենց կը հաղորդուին պայմանները: Սրբազան խմբագրութեանը կարելի է տեսնել առաւօտեան տր. մը 10էն մինչև 11. Իսկ կէսօրէն յետոյ ժամը 4½էն մինչև 6:

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Դեկտեմբեր 25ի հինգշաբթի օր, Լոնտոն ծառուղիին վրայ Օլիվիէ սըրազին մէջ, Մ. Փորթուգալեանի հանրային գործունէութեան յորելանը տօնուեցաւ, որ հաշուելով Կ.պօլսի Ասիա լրագրի իր խմբագրատեղութեան ժամանակէն քառասնամեակ մը կը կազմէ. անկէ առաջ ալ 6-7 տարի ուսուցչական պաշտօնով զբաղած է արդէն թէ՛ մասնաւորների տուններէ մէջ և թէ՛ ազգային վարժարաններէ մէջ: Իսկ իր առաջին գրութիւնը որ թագթագրեան Պօղոս Պատրիարքին դէմ եղած ժողովրդային ցոյցերին պատճառով կատարուող ձերբակալութիւններին դէմ խիստ բողոք մ'էր, հրատարակուած է Կարապետ Բ. Գրանտեանի (այժմ հանդուցեալ) Կ.պօլսի մէջ խմբագրած «Մանգումէի Լ.Ֆրեար» օրաթերթին մէջ 1868 թուականին, երբ Յորեմարը հազիւ 20 տարեկան էր դեռ:

Յորեմարեան հանդիսին կը նախագահէր տեղիս հայ վաճառականներէն Տիար Գովհանէս Սահաթ:

ճեան, որ միանգամայն Ստեփանակեան է Մարտէլի հայ գաղութի հոգաբարձութեան, ինչպէս նաև պատուաբեր դաւակ մը հայաստանի մայրաքաղաքին՝ Կարինի:

Հանդիսին շքեղութեան համար իր ջանք չէր խնայած Յորեմարեան Գանձաժողովը որ կը բաղկանար հետեւեալ 7 անձերէն. Տիարներ Կիւլէսէրեան Բ. (Տրապիզոնցի), Ղազարեան Վ. (Սրբաբերդցի), Գրիգորեան Գ. (Վանցի), Շահյանեան Գ. (Տրապիզոնցի), Պալթայեան Բ. (Կեսարացի), Վահուհի Վ. (Սեբաստացի) և Տէր-Սիմոնեան Մ. (Կ.պօլսեցի): Հանդիսավայրի զարդարման և յայտարարի կազմութեան մասնաւոր խնամք տարած էր եռանդուն երիտասարդներէն Տ. Երուսնդ. Թորոսեան և իր թեղադրութեամբ նաև մի քանի երիտասարդներ լաւ պատրաստուած երգեցիկ խումբ մը կազմած էին որ ամէն մէկ բանախօսութենէ վերջ ազգային կամ ժողովրդական երգ մը երգելով հաճոյք կը պատճառէր և կողերէր հանդիսատիւներին:

400ի չափ բաղմունքիւն մը հաւաքուած էր սրահին մէջ. Մարտէլի հայ գաղութը գրեթէ ամբողջովին հոն ներկայ էր. ծերեր և երիտասարդներ, կիներ և մանուկներ, վաճառական, խանութպան, գործաւոր և կամ պահպանողական և յեղափոխական կուսակցութեան պատկանողներ, ամէնքն ալ քովքովի խռնուած էին հոն, որով ցոյց կուտային թէ ամէն հայեր, ինչ վիճակի և քաղաքական ինչ դաւանանքի ալ վերաբերին, դիտեն համերաշխաբար միանալով գնահատել և տօնել հայ ազգին համար աշխատող մը ծառայութիւնները: Հանդիսականներին մէջ կային, բացի Մարտէլի գաղութի անդամներէն, և ճանապարհորդներ ինչպէս և Ֆրանսացիներ:

Տ.Տ. Բրէսանէի և Վ. Պէրարի խմբագրապետութեամբ փարիզ հրատարակուող Pro Armenia ֆրանսահանդիսական թերթի խմբագրին:

Ընէն Տ. Միքայէլ վարանդեան որ միանգամայն տնօրէն խմբագրին է Դրօշակի, և Օրիորդ Մ. Բաբայեան որ Գօնախօսութեան փայլուն աշակերտներէ մին եղած է և այժմ փարիզի մէջ ուսուցիչ է երգեցողութեան և գաղնակահարութեան, պատիւ ըրած էին յատկապէս փարիզէն գալ Մարտէլ և իրենց մասնակցութեամբ սոյն յորեմարեան հանդիսի փայլուն աւելցունել:

Նախագահը ճիշդ ժամը 3ին բացաւ հանդէսը, ֆրանսերէն ճառով մը բացատրելով հայ ազգային սոյն հանդէսի նպատակը, հայ ազգին ունեցած յառաջդիմական ձգտումները և երախտագիտական զգացումները Ֆրանսայի հանդէպ, որ ազատութեան, հաւատարմութեան և եղբայրութեան զգացումները տարածած է յառաջդիմաբար ժողովուրդներին մէջ: Իր ճառը հանդիսականներէն ընդունւեցաւ ծափահարութիւններով որոնց կը մասնակցէին և տեղական ֆրանսերէն մի քանի թերթերի ներկայացուցիչներ ինչպէս և այլ ֆրանսացիներ և ֆրանսուհիներ:

Նախագահի բացման ճառէն յետոյ, Օրիորդ Վէրօնտո գաղնակի վերայ նուազեց Մարտէլցի որ բոլոր հանդիսականները յատկապէս ունկնդրեցին և ծափահարեցին:

Տ. վարդան վահուհի կարգաց Լիմիաճնի վեհապառ կաթողիկոսէն Յորեմարին զրկուած շնորհաւորական կոնդակը որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ և աւարտուէն յետոյ Տիար Բ. Սահաթեան Յորեմարին հետ գրկախառնուելով յանձնեց անոր կոնդակը, շնորհաւորելով զինք այդ պատուին արժանացած լինելուն համար: Հանդիսականները մասնակցեցան այդ ցոյցին, ծափահարելով ի պատիւ Վ.Տ. կաթողիկոսին:

Այնուհետեւ կարգացուեցան ստացուած հեռագիրները և շնորհաւորագիրները որոնցմէ մեծ մասին զրկուողներ անուններն ու տեղերը միայն յիշատակուեցան, ժամանակի չբաւելուն պատճառով: Ատենք այսօրէն սկսած,

գրեթէ ամբողջովին էր հրատարակւելու Արմենիայի մէջ:

Տ. Մ. վարանդեան իր բանախօսութիւն սկսաւ նախ ֆրանսերէն լեզուով, ներկայ Ֆրանսացիներին բացատրութիւններ տալով հայերի վեհակի և ձգտումների մասին. յետոյ հայերէն լեզուով խօսեցաւ, խղճմտութեամբ կատարուած և ամփոփուեցաւ սիրութեամբ ընկելով հայկական խնդրին վրայ, հին ժամանակներէն սկսելով մինչև մեր օրեր:

Թուսաճայ վաճառականներէն Տիար Ե. Մինասեան, որ մի քանի ամիսներէ ի վեր հաստատուած է Մարտէլ, օրուայ նիւթին վրայ գեղեցիկ առեւնախօսութիւն մ'ըրաւ, սրով ցոյց տուաւ թէ ինք հայ վաճառականների այն խմբակին կը պատկանի, որոնք իրենց անձնական շահերէ զատ ազգի շահերով ալ հետաքրքրուած են և ազգային զգացումներով թրթռացող սիրտ մը կը կրեն:

Տ. վահան Զարգարեան, Կ.պօլսի և Եգիպտոսի մէջ ծանօթ գրավաճառ և հայ Տպագրութեան յորեմարին առթով լոյս տեսած «Հայ երեւելիներու Յիշատակարան»ին հրատարակիչը, որ այս ամառ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները զննեցաւ և իր պատրաստած «Հայկական Սինէման» ցուցադրելով հոն հանդէսներ կազմակերպած էր նիւթական արդիւնքին մէկ կարեւոր մասը նուիրելով Հ. Բ. Լ. Միւլթեան և այս օրեր Ամերիկայէն վերադառնալով անցած ուրբաթ օր Մէսաթըրիի Karnak շոգեմաւով մեկնեցաւ ասկէ Ուեքսմանդիտ, հինգշաբթի օր եկած էր յորեմարին հանդիսին: Ուղեց բեմն ելնելով իրրեթիւրքիայի հայ յայտներ իր զգացումներ այս յորեմարին առթով և այնպիսի խանդավառ առեւնախօսութիւն մ'ըրաւ որ քերթ ծափահարութիւնների արժանացաւ:

Հրամանատար Իմոս (Commandant Imhaus) որ Radical օրաթերթի կողմէն ներկայացուցիչ եկած էր, բեմն ելաւ և հայ ժողովուրդին քաջաբերող ճառ մը խօսեցաւ այնպիսի ոգևորիչ

շեշտերով որ ջերմ ծափահարութիւններով ողջունեցաւ: Իր ճառէն յետոյ, շատեր որոնք իրեն մօտ նստած էին և որոնց մէջ կը գտնուէր նաեւ գաղութիս պատկառելի գէմքերէ մին, Տիար Յակոբ Սէլեան իր ընտանիքով մէկտեղ, գնացին յատկապէս հրամանատարին ձեռքը սեղմեցին շնորհակալութիւն յայտնելով:

Հանգէսին շքեղ փայլ տուող աստղ մեղաւ Օրիորդ Մ. Բարայեան: Ինչպէս հրատարակած է Radicalի ներկայացուցիչը, իր հզօր կերպով հնչող և հիմնադր կերպով արտայայտիչ ձայնը (sa voix bien timbrée et admirablement expressive) յուզեց ամէնքը մինչև իրենց սրտի խորերը ամէն տեղում երբ բեմ կենէր երգելու Յանձնախումբը գեղեցկահիւս ծաղիկփունջ մը նուիրեց Օր. Բարայեանին:

Ծաղկեփունջ նուիրուեցաւ նաեւ Օր. Մարիամ Եփրեմեանին (Իգմիցի), որ արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Աշուղը և Մ. Փորթուղալեանի «Հաւաչանք Արմէնուհայն ի Հայաստան»ը. Օր. Էօթէնի Փափազեանին (Եօզկատցի), որ երգեց «Կապուտակ ձին» և մեներգեց «Քնի՛ր, իմ բայիկ»ը. Օրիորդ Մարիամ Փորթուղալեանին (Մարսէլցի), որ արտասանեց Գ. Գանճեանի «Կնէժք»ը և դաշնակի վրայ նուագեց «Բամբուրա»ը:

Ի վերջոյ, յորեւորը Մ. Փորթուղալեան բեմ բարձրանալով շնորհակալութիւն յայտնեց, յայտարարելով միանգամայն որ այս յորեւորը յաջողութեան տօնն է այն գաղափարին որին ինք ծառայած է և ասով ցոյց կուտայ Հայ ազգը թէ գիտէ քաջաբեկ իրեն համար աշխատողներին ծառայութիւնները. և այդ գիտակցութեան առջև կը համբարախնդիր կը միանան նոյն իսկ զանազան կուսակցութեան պատկանող Հայեր:

Հանգէսը փակուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական մարմնի կողմէն այս յորեւորին առթով Մ. Փորթուղալեանին նուիրուելով պրօնդեայ գեղակերտ արձանիկ (statuette) մը որ կը պատկերացունէ Աշխատանքի Փառաւորութիւն և արձանին ստորոտը քանդակուած է հայերէն տառերով:

Հ. Յ. Դ. Մարսէլի Մարմինը Մ. Փորթուղալեանին 25 դեկտ. 1913

Մ. Փորթուղալեան յայտնեց թէ շնորհակալութիւն և պարծանք կը գրայ ընդունելով այս նուէրը այնպիսի կուսակցութեան մը ձեռքէն որի շարքերին մէջ գտնուած են պանծալի հերոս գործիչներ և որ իր այս վարձուքով ցոյց կուտայ թէ ինք յայնախոհ մտքով և համբարաշխ ոգով գիտէ գրեթէ նախապէս նոյն իսկ իր կուսակցութեան չպատկանողներն երբ անոնք Հայ ժողովրդին համար կաշխատին:

Տեղիս ամենատարածուած օրաթերթերը Petit Marseillais և Radical

ինչպէս և Midi commercial շարժաթերթը Հայերին համար գովեստներով հրատարակած են այն Յորեւորանի հանգէսը:

Ա. Ենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսի Կոնգրէսը:

ԳԵՌՐԳ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ Եւ անմասնէն կամօքն Ա. տուած Եպիսկոպոս սպեւ Եւ Կաթողիկոս Ա. Ենայն Հայոց, Ծայրագոյ Պատրիարք համագալլիս նախաժողովար Արտուր Արատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկի Էջմիածնի Մեծարդոյ Պ. Մկրտչի փորթուղալեան հաւաքատուրջոյ Մայր Աթոռոյ, ողջոյն և օրհնութիւն Հայրապետական: Բերկութեամբ սրտի իրազեկ եղաք ի յայտարար գրութեան Յորեւորանական Յանձնաժողովոյ ի 11 ամսեանս նոյեմբերին, զի համակողմք և գնահատողք հասարակական հրապարակախօսական գործունէութեան Ձերոյ հանգեբաժնալ են կատարել և ունեւ զՅորեւորան արդիւնաւոր գործունէութեան Ձերոյ:

Միւթարութիւն է սրտի մերում, յորժամ տեսնեմք զազգային գործիչս՝ զհոգեւոր զաւակունս մեր յապարիզի ազգային-կրթական գործունէութեան և հրապարակախօսութեան, զնուիրեալ մաքուր սրտիւ ուղղամիտ և անկաշառ ոգով վասն բարութեան մտաւոր, բարոյական և տնտեսական վիճակի ճանկահայ սերունդի ժողովրդեան Մերոյ:

Արդ՝ արժանի ամենայն ջատագովութեան և խրախուսանաց համարելով զազգ. գործունէութիւն և զանկեղծ հայրենասիրութիւն Ձեր, այսու հայրապետական կոնգրակով Մերով օրհնեմք զՁեզ և զաշխատանս Ձեր, մաղթելով ի Տեառնէ պարգեւել Ձեզ կար և զօրութիւն և քաջառողջութիւն ի նմին ասպարիզի յօգուտ Ազգիս Հայոց:

Ընդ սմին առաքեմք զմի հարիւր ուսուցիչ, որպէս նուէր ի կողմանէ Մերմէ վասն հրատարակութեան վաստակոց Ձերոց:

Ողջ բուրք, զօրացեալ ի Տէր և օրհնեալ ի Մէնջ. Ամէն:

12 նոյեմբերի 1913 ամի
Ըստ Տոմարիս Ռեկի
Ի Հայրապետութեան Մերում Բ. ամի
Ս. Էջմիածնի
Ի վաղարշապատ
Թիւ 1749

ԳԵՌՐԳ Ե. Կաթողիկոս Ա. Ենայն Հայոց

Անաւանիկ ստացուած հեռագիրները. ԳԱՀԻՐԷ. Հայոց Բարեգործական Միութիւնը ջերմագին շնորհաւորութիւններ կուղղէ փորթուղալեանի յորեւորանին առթով:

Եպիսկոպ փաշա

ՎԱՆ. Խաչիկոյան. Յորեւորանական հանդիսին հաւաքուած հազարաւոր ժողովրդեան յարգանքները Յորեւորանին:

Յաղճախումք

ՎԱՆ. Խաչիկոյան. Յարգանքներ յեղափոխաշունչ ուսուցիչ գործիչին: Աշխատանք (խմբագրութիւն)

ՎԱՆ. Խաչիկոյան. Դաշնակցութեան շնորհաւորութիւնները յեղափոխական ուսուցիչ Յորեւորանին:

Արամ

ՎԱՆ. Խաչիկոյան. Հայկազեան Կեդրոնականի յարգանքները Յորեւորանին:

Թեքիմեկեան

ՎԱՆ. Ձեր յորեւորանի տօնին առթով կը զրկենք մեր յարգանքները:

Միւթարիս Կանանց Վայի

Կ. ՊՕԼԻՍ. Յարգանք վաստակականի վերադարձման ռազմիկային:

Վասպուր, աղակի Կոնտրաբան Միւթարիս

ՁՄԻՌՆ. Սերալիը շնորհաւորութիւններ և անկեղծ բարեմաղթութիւններ յորեւորանին առթով:

Հ. Յ. Դ.

ՁՄԻՌՆ. Անկեղծ շնորհաւորութիւններ և բարեմաղթութիւններ:

«Աշխատանք» (խմբագրութիւն)

ՇԻՔԱԿՕ. Մրտագին շնորհաւորութիւններ:

Նախագահ փաշանեան

ՊՈՍԹՈՆ. Ողջոյն վաստակաւոր Յորեւորանին:

«Հայրենիք» (խմբագրութիւն)

ԼՈՆՏՈՆ. Մրտագին բարեմաղթութիւններ Բաֆֆի բարեկամ Յորեւորանին:

Տիկի Բաֆֆի Եւ սրբիներ

ԼՈՆՏՈՆ. Շնորհաւորում ենք ազգային բազմամեայ մեծ գործչի յորեւորանին:

Լոնտոնի Հայոց Մրացեալ Ընկերութիւն

ԼԻՎԵՐՓՈԼ. Ողջոյն անդրանիկ յեղափոխական լրագրի հիմնող փորթուղալեանի յորեւորանին:

Կիւրեղեան Եւ ճամբարներ

ԺԸՆԷՎ. Ողջոյն և սերալիը շնորհաւորութիւններ վէտերան (vétérans) փորթուղալեանին, որ հայազատական տարանի հիմնադիրն եղած է Եւրոպայի մէջ և ազատագրական մեծ շարժման նախադրիչներէ մին:

Խմբագրութիւն «Դրօշակ»

ԺԸՆԷՎ. Հայ ազատագրական շարժման վէտերանի յորեւորանին առթով մեր սրտագին շնորհաւորութիւններ:

Ժընեւի Հայ Ռեստորանական Միութիւն

ՓԱՐԻՉ. Ձեր մաղին շնորհաւորութիւններ վէտերանին:

PRO ARMENIA (խմբագրութիւն)

ՓԱՐԻՉ. Հայ-Կեանքի խմբագրութիւնը սրտագին շնորհաւորումէ բազմավաստակ փորթուղալեանի յորեւորանին:

ՓԱՐԻՉ. Հայ վերածնունդի առաջամարտիկ մեծ յեղափոխական փորթուղալեանի յորեւորանին առթով մեր խորին և սրտագին յարգանքները:

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէ

ՓԱՐԻՉ. Դաշնակցական Ռեստորանական Միութեան Եւ Համագործակցութիւն

ողջունում է հայ յեղափոխական շարժման ռազմիկայ փորթուղալեանի գործունէութեան երեսնամեակը:

ՄԱՐՍԷՅԷ. փորթուղալեանի Յորեւորանական Յանձնաժողովին:

Տիարներ, կը խնդրեմ որ հաճիք անմեղադիր լինել և պատճառներս ներկայացունել Տ. փորթուղալեանին: Սաստիկ տկարացած ստիպուեցայ անկողին մնալ և շատ կը ցաւիմ որ չեմ կրնար ներկայ գտնուիլ յորեւորանի հանգէսին. բայց իրական հաճոյքով մէ որ ուրախակից կը լինիմ մեր բարեկամ փորթուղալեանին և իրեն կը ներկայացունեմ իր երկարակեցութեան ու բարօրութեան իղձերս: Դարձեալ և դարձեալ ողջոյն Մ. փորթուղալեանին:

Ապրիկով

Եւրոպայի Գեր. Առաջնորդին Եւ այլ անձերէ եկած շնորհաւորագիրներ:

Պատուարժան

Յորեւորանական յանձնախումբ

Մ. փորթուղալեանի

Ի Մարսէլլ:

Ստանալով Պատ. Յանձնախմբից յունիս 10 թուակիր նամակն, հասուեղանք պարունակութեան, կրկին մեր շնորհակալութիւն և զօհունակութիւն կը յայտնեմք Պատ. Յանձնախմբից, որ ջանք չխնայիր ի նըպաստ Յարգելի Յորեւորանի նուիրուածութիւնն ըստ կարի արդիւնաւոր ընելու համար: Արդարեւ պատուական Տիար Մ. փորթուղալեան ազգովին երախտագիտութեան արժանի է, քանի որ ինքն եղաւ առաջին քաջամարտիկ զինուորն ազգային վերածնութեան, երբեմն ըստ իսկ Մայր Հայրենիքին մէջ անձամբ գործելով և թմբեալ սրտերն ու մըտքերն արթնցնելով և 28 տարիներէ ի վեր ալ իւր «Արմէնիա» ի միջոցաւ հայրենասիրական լուրջ գաղափարներ տարածելով յԱզգիս, մասնաւորապէս ի միւթարական տարապայման անձակութեանց, և մոռնալով յաճախ բազմադամ ընտանեացն անհրաժեշտ հոգն՝ որ ծանրացած էր իր վրայ՝ իրեն հօր. Հեռաբար ընական և նուիրական պարտականութիւն մ'է ամէն կարելի եղած միջոցներով պատուել և քաջաբեկ Ազգային վերածնութեան անձուէր այդ ազնիւ գործիչը:

Ներկալ կը զրկեմ Յարգելի Յորեւորանին համար երկու Postal Order 20 շիլլինց, հաւասար 50 ֆրանքի, ցանկալով և մաղթելով որ մեր այդ համեստ նուէրն ինքի ազգ. մեծատանց՝ որ սիրով և առատաձեռնութեամբ արդիւնաւոր հանդիսացնեն նուիրատուութեանց ցանկն՝ ի միւթարական բազմամեայ վաստակաւոր և արդիւնաւոր Յորեւորանին:

Ողջունել սիրոյ՝ աղօթարար

ԳԵՌՐԳ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Առաջնորդ Հայոց Եւրոպայի

Անատոլուի մէջ իրազործուելիք ռազմնո-

բողոքներն ինքին համար, նախարարական խորհուրդը այսօրի ժողովին մէջ որոշեց իր պատասխանելիքը որ վաղուան համար խոստացած է յանձնել դեպքանքներն: Լաւատեղեակ աղբիւրէ կիմացունեն որ նախարարներն խորհուրդը ընդունած է բարենորոգումներն ծրագիրը, բայց ինչ ինչ վերապահումներով:

ՃՐԱՆՍԱԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ Տ. ՏՈՒՄԵՐԿԻ ԸԱՌՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նախարարապետ և արտաքին գործերի նախարար Տ. Տումերկի գեկու. 24ին Արտաքին գործերի յանձնաժողովին առջև ճառ մը խօսեցաւ որ ամբողջովին կը վերաբերէր Արևելեան ինքնին:

Այդ ճառը շատ երկար լինելով, կը ստիպուինք անկէ քաղել հետեւեալ մասը միայն մեր ընթերցողներին համար:

Ապա խոսեց Նախարար Միխայիլի երկու յանձնաժողովներէ՝ որոնց մէջ Պրանսա ալ իր ներկայացուցիչներ ունի, պաշտօն յանձնուեցաւ Ալբանիայի սահմանադրութեանը դժեւոր, Հիւսիսային սահմանները դժեւոր պաշտօն ունեցող յանձնաժողովը 85 հազարամէդրի չափ տեղ ուսումնասիրեց. 55 հազարամէդրին վրայ, Օխրիտէն մինչև Տիպրա, գծուած սահմանագրութեան ընդունուած է յանձնաժողովի բոլոր անդամներէն: Միւս կէտերին վրայ համաձայնութիւն գոյացած չէ դեռ և յանձնաժողովը պարտաւորեցաւ գաղտնիցել իր աշխատութիւնները որ շարունակելու չէին թողաւորներ ձմրան խառնութիւնները: Հարաւային սահմանագրութի յանձնաժողովն աւարտեց իր աշխատութիւնները:

Հայաստանի թշուառ ու անխնայ նախնի վիճակին դարման մը տանելու համար այնտեղ գործադրուելիք բարենորոգումներն ինքնին, ինչպէս գիտէք, մեծ աշխատութիւնները զբաղեցունել չէ դադարած: Ռուս կառավարութիւնն այս առաւ քաղաքականութեան ծրագիր մը ներկայացուցած էր որին աջակցեցան նաև Պրանսա և Անգլիա. այդ ծրագիրը մեծ պետութիւններն Կ. պոլսի դեպքանքներէն կազմուած յանձնաժողովի քննութեան ենթարկուեցաւ: Օրոշուեցաւ կառավարութիւնը՝ համոզուած թէ ինք կանխելով անոնց բարենորոգման առաջարկները պիտի կրնայ խուսափել եւրոպական տէրութիւններէ ճնշումէն, կը փութար երկու թիւրքահայտակ ընդհանուր քննիչներ նշանակել Հայաստանի վեց նահանգներին համար: Ռուսիա, Պրանսա և Անգլիայի աջակցութեամբ և միւս տէրութիւններէ հաւանութեամբ շարունակեց իր սկսած դիմումներ, Հայաստանի մէջ անձի և ստացուածքի ապահովութիւնը հաստատող կազմական կանոնադիր մը տալու համար:

Հաւատարմի մնալով մարդասիրական սկզբունքներին որոնք Պրանսա-

կան քաղաքականութեան առաջնորդած են միշտ Արևելքի մէջ հարստահարուող ժողովուրդներին նկատմամբ, պիտի աջակցի մեր դաշնակցի ջանքերին, կարգապահութիւն և ամենքի իրաւունքներին յարգանք հաստատելու համար հայկական նահանգներին մէջ:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Խորին ցաւով կը հրատարակենք տեղիս փոքրածիւ հայ գաղութի համակրելի անդամներէ մէկին, ԵՐԵՄԻԱ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահազոյժը, իր յուզարկուողութեան տը խոր հանգեւը կատարուեցաւ անցած կիրակի օր, ներկայութեամբ Հայերէ և Պրանսացիներէ կազմուած բաղմութեան մը:

Հանգուցեալը Սեբաստացի էր, բաւական երկար ժամանակէ ի վեր Մարտէլլ եկած հաստատուած, ուր իր առևտրական գործունէութեան սկզբնաւորութիւնն ըրած էր Միւր. զայեանց համբաւաւոր վաճառատան մէջ: Ի վերջոյ առանձին գործի ձեռնարկած էր և մասնաւորապէս ընկուզիների ուսուցիչների (loupe) առևտրով կը զբաղէր որ ընդարձակելու համար մինչև Հնդկաստան գնացած էր: Կերիի թէ այդ հեռաւոր ճանրորութիւնն ու ընդարձակ ձեռնարկը բաւական սուղի նարած էր իրեն որովհետև վերագործին ունեցաւ հիւանդութիւն մը որ թէև կամաց կամաց, բայց վերջապէս ընկճեց զինք:

Հանգուցեալը դեռ քիչ ժամանակ առաջ Մարտէլլի երջանիկ հայ ընտանիքներէ մին կը ներկայացունէր, իր բաղդը կապած լինելով ուսեալ և գործունէայ հայուհիի մը հետ: Կը թողու գեռատի 3 դաւակներ իր այրի կնոջ հետ մէկտեղ, որոնց կը ներկայացունենք հրապարակով մեր խորին վշտակցութիւններ, ինչպէս և հանգուցեալի կրտսեր եղբոր Տ. կարապետ կարապետեանին որ կախառի այժմ Միւրզայեանց վաճառատան մէջ:

ՔՐԻՍՏՈՍԻԱՆ, ԼՈՒՐԵՐ

Սուլթան Մէհմետ որ հիւանդացած էր, վերջին լուրերին նայելով առողջացեր է:

— Կ. պոլսէն կը հեռագրեն գեկու. 24ին. « Կառավարութիւնը զինուորական ծառայութեան վերաբերեալ նոր օրինագիծ մը հաստատեց: Այդ օրինագիծի համեմատ, ամէնքն ալ պարտաւոր են զինուորութիւն ընելու, այսու ամենայնիւ, ոչ-մահմադականները պիտի կրնան բոլորովին ազատ լինել զինուորութենէ, իրենց այդ ազատութեան փոխարէն որոշ տուրք մը վճարելով: Պատերազմական նախարարութեան պաշտօնէութիւնը վերակազմելու ծրագիր մը գերման զինուորական առաքելութեան յանձնուեցաւ ուսումնասիրելու համար: »

— Հոռմէն գեկու. 24ին տրուած հեռագիր մը կըսէ թէ առևտրութեան համաձայնութիւն մը գոյացաւ գերման զինուորական առաքելութեան նկատմամբ. զորավար Լի-

ման պիտի մնայ Ա. զօրաբանակին հրամանատար, միայն թէ այս որոշ վերապահութեամբ որ իր հրամանատարութիւն պիտի դադրի այն պարագային երբ թիւրքիս ռեկ պատերազմական գործողութիւն սկսի: Այդպէս զօրավար Լիման Ֆօն Սանտէրս պիտի ունենայ թիւրքիս մէջ գրէթէ այնպիսի պաշտօն մը ինչ որ ունի ֆրանսացի զօրավար Լյուու Ֆունտատանի մէջ:

Իսկ Կ. պոլսէն գեկու. 24ին տրուած հեռագիր մը կը հաղորդէ հեռեւեալը. « Գերմանիայի դեսպանը գերման զինուորական առաքելութեան պատուանշա՛ մը տուաւ որի միջոցին բաժակահաւեր խօսուեցան: Զօրավար Լիման ըսաւ, ուղղելով իր խօսքը պատերազմական նախարարին որ ներկայ էր, թէ գերման առաքելութեան տրուած իրաւունքները պէտք է շատ ընդարձակ լինին որպէս զի իրեն գերութիւն տրուի կազմակերպելու օսմանեան զօրաբանակը: Ի թէ այդ բոլոր իրաւունքներ տրուին գերման առաքելութեան, յաւիտեան պիտի լինէ Ա. զօրաբանակը օրինակելի բանակ մը գարձունելու համար: »

Զօրավար Լիման տը Սանտէրսի իրաւասիրութիւններին վերաբերեալ կայսերական իրաւունքն ունի չէ հրատարակուած: Գերմանացի գեղապետ Վերման գնաց Հալէպ ուր սպայների կրթութեան բանակ մը պիտի կազմէ:

— Փարիզի օսմ. նախկին դեսպան Միւնիէր փաշա, որ Կ. պոլսի կը գտնուի այժմ, և իր որդին ձէմիլ պէյ որ սոլայ է օսմ. զօրաբանակին մէջ, ձերբակալուած են նախարարական խորհրդին հրամանով: Այդ ձերբակալութեան պատճառներն անձանթ կը մնան դեռ:

ՊԱՆԴԱՆԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննայէն « Պէրլինըր Թաղէպապ » լրագրին տրուած հեռագրի մը նայելով, իտալիա հեռակապ պայմաններն իրագործելու կը պահանջէ, Եգիպտոս ծովի կղզիները թիւրքիսին յանձնելէ առաջ: Ա. Օւլիի գաղապարի գործադրութիւնը Բ. Յունաստանին իր գրաւած կղզիներէն հեռացումը, Գ. իտալիային Եգիպտոսի կղզիներին մէջ ըրած ծախքերին փոխարինութիւնը:

— Սոֆիան հեռագրած են գեկու. 27ին. « Սաստիկ իրաւանցումներ են եղած Վառնայի մէջ: Ընկերվարական կուսակցութեան անդամները կոռուի բռնուած են իրենց քաղաքական հակառակորդների հետ, բազմաթիւ վերաորոշումներ կան որոնցմէ մի քանին ծանր վիճակի մէջ լինելով փոխադրուած են քաղաքին հիւանդանոցները: Յունացարները շատ մը խանութներ կուղղակեցին, « Անկիլի թագաւորը, կեցցէ՛ Հանրապետութիւն » պոստալով: Տեղական իշխանութիւնները զօրք պահանջեցին քաղաքի գերնորական հրամանատարէն, բայց զօրքերը մերժեցին քաղաք ընկերվարականներին դէմ: »

ԾԱՆՈԻՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈԻ ԳԻՐԻՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերը, որոնց արժեքները նշանակուած են իրենց առջև:

Մարտէլլէն գուրս գրկելու ճանապարհածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշի գերութեան համար կը նշանակենք թէ՛ Մարտէլլի մէջ ծախուելու գինը և թէ՛ փոստով ուրիշ քաղաք գրկուելու գինը: (Այս վերջինները փակագծի մէջ գրուածներն են): Արժեքը կանխիկ շտապում գիրք չըլլալի: Արձանագրուած (recommandé-registré) ծրարով ստանալ

ուղղները պէտք է 25 սանդիմ տեղի զորկեն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քիլոէն աւելի պէտք չէ կռնէ:

Առձեռն բառարանի հայկազգեացի լեզուի. Բ. տպգր. (Վենետիկ): 10 ֆր. և 40 սնդմ. (Մարտէլլէն գուրս գրկուելու համար ճանապարհածախքով մէկտեղ) 10 ֆր. և 80 սնդմ.):

Ն. Կիլ լաթակաղմ 12 ֆր. (ճանապարհածախքով) 12 ֆր. և 40 սնդմ.):

Տարեք հետադարձ արուեստի (երկատրութիւն Հ. Ս. Վ. Գանթարեան) 1 ֆր. և 80 սնդմ. (ճանապարհածախքով 2 ֆր. և 10 սնդմ.):

(Հ. Ս. Երեմեան). Աղգային դիքեր. գրաքնն Հայեր. Տպգր. 1913. Ա. շարք (Ղ. Աղայեան, Մ. Մամուրեան, Է. Արսէն Բաղրատունի, Կարեղին եպ. Սրուանձ, տեանց, Խրիմեան Հայրիկ, Խ. Միսաքեան, Ռ. Պերպէրեան, Գեր. Եղ. Հիւրմիւղեան, Սեդրակ Տէր Սարգսեանց. 2 ֆր. և 40 սնդմ. (ճ. 2. 80):

Ն. Կիլ Բ. շարք (Մարտիկ-Մարտիկ, Հայ աշուղներ, միջնադարեան գրականութիւն, Յ. Ճանիկեան, հոգեւունջ գրողներ, Նարպէյ, Ա. Հայկունի, Տիկին Մ. Սիւնեան, Տեղայեան, Յ. Պարսեան. 2 ֆր. 40 (ճ. 2,80):

Ն. Կիլ Գ. շարք (Տ. Գաբրիէլ Պատկանեան, Հ. Ղ. Աւիշան, Խաչատուր Արուսեան, Թովմաս Թեղեան: 2,40 (ճ. 2,80):

Ն. Կիլ Գ. շարք (Եղիա Տէմիրճիպաշեան. — Արփիար Արփիարեան. — Նահապետ Ռուսիեան. — Պետրոս Գուրեան). 2 ֆր. 40 (ճ. 2,80)

Հայ միտքը (Արուսեանի հայ գրագէտների նշանաւոր խօսքերէն կազմուած հաւաքածոյ մը: Երկատրութիւն Հ. Ս. Երեմեանի) 2 ֆր. և 60. (ճ. 3, 20)

Սաքեթիկ (Հ. Ս. Երեմեան). ողբերգութիւն: 1 ֆր. և 10 (ճ. 1,20):

Տ. սպիտակ. (Հ. Ս. Երեմեան). Աղգային վէպ: 1 ֆր. և 20 (ճ. 1, 30):

Ս. սնդուխտ (Թ. Թեղեան). ողբերգութիւն, 65 սնդմ. (ճ. 75 սնդմ.):

(Աւիշան). Աշխարհագրութիւն Հայաստանի պատկերազարդ կամ Տեղագիր Հայոց Մեծաց. 4 ֆր. 25 (ճ. 4,50):

Պատմութիւն Հայոց (Թէրմանեան) 6րդ տպգր. 1880: Վենետիկ: 1 ֆր. 20 (ճ. 1,40):

Ն. Կիլ համագում և պատկերազարդ. 1901 Վենետիկ: 70 սնդմ. (90 սնդմ.):

Պող. Է. Վիքիլի (Սիրաղեղ սրտաշարժ պատմութիւն մը որ ֆրանսերէնէ թարգմանուած է գրէթէ ամէն լեզուի, ինչպէս և հայերէնի թէ՛ գրաւոր և թէ՛ աշխարհաբար և զանազան անձերէ: Մեղ մօտ ծախու գտնուածը Աստուածատուրեան Մանուկ պէյի աշխարհաբար թարգմանածի Գ. տըպագրութիւն է, պատկերներով զարդարւած:) 1 ֆր. և 20 սնդմ. 1,40):

Եգիպտոս (Յոյն երեկելի առակախօսին կենսագրութիւնը և իր 300է աւելի իմաստալի, զրօցողունող և կրթող առակները կը պարունակէ: Ամէն մէկ առակի վրայ սնոր բարոյական իմաստը գրուած է թէ՛ գրաւոր և թէ՛ աշխարհաբար երկու տող ստանաւորով. առակին տակն ալ աշխարհաբար գրուած խրատական բացատրութիւն մը և գրաւոր 8 տող ստանաւոր: Առակները բացատրող բազմաթիւ պատկերներով զարդարուած է: Կը բաղկանայ 540 երեսներէ, բայց ի պատկերներին յատկացուած երեսներէն:) Գ. տպգր. 2 ֆր. և 30 սնդմ. (2,60)

ՏԵՂԱՆՈՒՄՆԵՐ
ՓՈՔՈՒՅԻՆ ԳԱՆՆԱՆ
ՄԱՐՏԵՂԻ
Հայերէն Տպարան Մ. Փոքրուր Կեանքի
Le Gérant: François CARRIÈRE.
Marseille. — Imprimerie du Midi